

ІНДЕКС БЮДЖЕТНОЇ ПРОЗОРОСТІ. 2018

Об'єднані територіальні громади

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**Global
Communities**
Partners for Good

ЕВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ
Представництво в Україні

Фонд Східна Європа

PLEDDG
Partnership for Local Economic
Development and Democratic Governance

FEDERATION
OF COMMUNITIES
MUNICIPALITIES

Canada

Оцінка Індексу бюджетної прозорості 2018 року – це партнерська робота Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Представництва Європейського Союзу, Уряду Канади, Фонду Східна Європа, Міжнародного фонду «Відродження», Громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети!», а також інших міжнародних організацій та їхніх партнерів. Індекс прозорості місцевих бюджетів та методологію його оцінки розроблено Фондом Східна Європа спільно з Громадським партнерством «За прозорі місцеві бюджети!» у співпраці з Асоціацією міст України за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Звіт з результатами оцінки прозорості місцевих бюджетів міст та ОТГ підготовлено Громадським партнерством «За прозорі місцеві бюджети!». Результати оцінки прозорості місцевих бюджетів, відображені в цьому звіті, є відповідальністю Громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети!» та не відображають точку зору Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Представництва Європейського Союзу, Уряду Канади, Фонду Східна Європа, Міжнародного фонду «Відродження»

З методологією оцінювання прозорості місцевих бюджетів, а також детальними результатами Індексу прозорості місцевих бюджетів можна ознайомитись на сайті «Оцінка прозорості місцевих бюджетів» <https://tlb.in.ua>

ЗМІСТ

ВСТУП	6
Про оцінювання прозорості місцевих бюджетів	6
Інтерпретація індексу прозорості місцевих бюджетів	9
ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОЦІНЮВАННЯ	11
1. Індекс прозорості бюджетів об'єднаних територіальних громад	11
2. Узагальнені висновки щодо забезпечення прозорості бюджетів об'єднаних територіальних громад	13
3. Тенденції в дотриманні показників прозорості бюджетів об'єднаних територіальних громад	15
4. Найкращі практики забезпечення прозорості місцевих бюджетів серед об'єднаних територіальних громад	16
УЗАГАЛЬНЕНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	19
МЕТОДОЛОГІЯ ВИМІРЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	25
Розрахунок оцінки прозорості місцевих бюджетів та Індексу прозорості	27
Індекс прозорості місцевого бюджету	29
ДОДАТОК	33
Опитувальник для оцінювання прозорості місцевих бюджетів	33

ПРО ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Ознаками ефективної політики та якісного урядування є реальна публічна підзвітність та підконтрольність діяльності органів місцевого самоврядування інтересам мешканців територіальних громад. Однак, незважаючи на чинне бюджетне законодавство, на сьогодні є недостатніми можливості для реалізації права громадськості на інформацію про бюджет і врахування точки зору громадськості під час прийняття рішень щодо використання бюджетних коштів. Як наслідок, мешканці громади не знають, на що йдуть сплачені ними податки і в кінцевому результаті громадяни не можуть оцінити якість та вартість суспільних послуг, що надаються за бюджетні кошти, а також закуплених за кошти бюджету товарів та робіт. З іншого боку, враховуючи недостатню поінформованість громадян про бюджетні процеси, а також обмежені можливості для участі в прийнятті бюджетних рішень, складний формат подання бюджетної інформації для пересічних громадян, не дає можливості органам місцевого самоврядування здійснювати ефективну взаємодію з громадянами щодо їх очікувань та побажань щодо розподілу публічних коштів через низький рівень якості меседжів громадян, та їх відповідності можливості органів місцевого самоврядування в процесі управління публічними фінансами, або носить конфронтаційний характер і не дозволяє двом сторонам налагоджувати партнерські взаємовідносини та спільно виробляти рішення з урахуванням інтересів кінцевих отримувачів їх результатів. Зважаючи на викладене, на даному етапі розвитку бюджетного процесу в Україні вкрай необхідним є підвищення рівня прозорості та публічності бюджетного процесу, що дасть змогу захищати інтереси суспільства, зменшити вірогідність зловживань, вчинення корупційних діянь і передбачає відкритість управління бюджетними коштами на всіх етапах бюджетного процесу.

Визначений українським законодавством порядок складання, розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів вимагає застосування певного інструментарію для вимірювання прозорості та публічності бюджетного процесу. Тому для подальшого удосконалення бюджетних процедур на місцевому рівні пропонується використовувати комплексну Методологію оцінки прозорості місцевих бюджетів, яка враховує, як чинне національне законодавство, так і визнані міжнародні стандарти забезпечення прозорості публічних фінансів.

З 2018 року, у відповідь на визначені потреби, розпочалось здійснення оцінювання відкритості та доступності бюджетної інформації та бюджетних рішень, а також глибини та якості залучення громадян до бюджетного процесу за використанням **Методології оцінки прозорості місцевих бюджетів, яка була розроблена групою експертів Громадського Партнерства «За прозорі місцеві бюджети!» в співпраці з Асоціацією міст України та науковцями Національної академії державного управління в рамках проекту Фонду Східна Європа «Публічні бюджети від А до Я» за підтримки Європейського Союзу.**

Метою здійснення такої оцінки на регулярній основі є створення ефективної системи моніторингу забезпечення доступу громадськості до бюджетного процесу та інформування громадян з питань складання, розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів як на рівні окремої громади, так і по Україні загалом.

Зазначене забезпечить актуальність, достовірність та унікальність інформації, комфортність використання аналітичних даних, простоту та зрозумілість поданої інформації, логічність та продуманість, можливість порівняння динаміки, можливість зворотного зв'язку та експертного обговорення. Не в останню чергу підвищення прозорості місцевих бюджетів сприятиме ефективному і результативному управлінню бюджетними коштами.

Основними завданнями оцінки є:

- запровадження дієвої системи оцінки прозорості місцевих бюджетів з метою збору, оброблення та співставлення даних стосовно управління бюджетними коштами на кожній стадії бюджетного процесу;
- створення умов для більш широкої участі громадськості в бюджетному процесі;
- підвищення відповідальності місцевого самоврядування щодо належного інформування громадськості про стан виконання місцевого бюджету,
- підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів завдяки проведенню порівняльного аналізу доцільності та ефективності видатків шляхом співставлення показників та індикаторів відповідних місцевих бюджетів;
- висвітлення пріоритетів діяльності місцевої влади та ефективності використання бюджетних коштів для їх досягнення;
- задоволення прав громадськості на отримання інформації про використання публічних коштів;
- забезпечення зацікавлених сторін інструментами контролю використання бюджетних коштів;
- створення умов для прозорого діалогу влади з громадськістю в ході управління публічними коштами, у тому числі в рамках бюджетного процесу;
- створення умов для залучення громадян та інститутів громадянського суспільства до процесу контролю ефективності та цільового використання публічних коштів;
- підвищення рівня управлінської підзвітності та ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні;

- розробка рекомендацій за результатами рейтингу для кожного муніципалітету, щодо підвищення прозорості бюджету громади.

Виконання визначених завдань очікується шляхом:

- орієнтування місцевих органів влади на більш прозоріше використання бюджетних коштів та використання в своїй діяльності критеріїв оцінки своєї діяльності;
- надання експертного супроводу органам місцевого самоврядування у підвищення активності та розширенні спектру механізмів залучення громадськості до участі в бюджетному процесі;
- розробки та пропаганди використання інноваційних методик інформування та участі на всіх стадіях бюджетного процесу та на всіх рівнях місцевих бюджетів;

Критерії прозорості, визначені у Методології не замкнені вимогами сьогоденного законодавства, вони окреслені значно вище нинішнього нормативного горизонту. Значна частина показників виходить за межі наявних обов'язкових процедур – ці показники демонструють значне випередження діючих в Україні стандартів, проте базуються на міжнародних стандартах та практиках забезпечення прозорості публічних бюджетів, які передбачають простоту, доступність та зрозумілість інформації про бюджет та бюджетні рішення для громадськості та можливості для участі громадян в бюджетних процесах. Зокрема, критерії Методології формувались з урахуванням рекомендацій, які надають загальні Принципи високого рівня щодо фіскальної прозорості, участі та підзвітності Глобальної ініціативи з фіскальної прозорості (GIFT), Кодекс прозорості бюджету МВФ, Рекомендації Ради Організації економічного співробітництва та розвитку з питань бюджетного управління та інш.

Національною нормативно-правовою базою за якою визначено критерії оцінки прозорості місцевих бюджетів є Конституція України, Бюджетний та Податковий кодекси України, Закони України «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», «Про відкритість використання публічних коштів», ряд нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, прийнятих на підставі і на виконання Бюджетного Кодексу, а також суміжного законодавства, Указ Президента «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

Поточний звіт присвячено аналізу забезпечення прозорості місцевого бюджету під час складання проекту бюджету, його розгляду та затвердження рішення про бюджет, а також виконання бюджету на 2018, та звітування про виконання бюджету за 2017 р.

Детально з підґрунтям, яке слугувало основною для визначення критеріїв Методології оцінки прозорості місцевих бюджетів, з структурою оцінки прозорості, переліком критеріїв, а також підходом до визначення рейтингової

оцінки можна ознайомитись на сайті [Громадського Партнерства «За прозорі місцеві бюджети»](#).

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІНДЕКСУ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Максимальна оцінка, яку місцевий бюджет може отримати за результатами складання Індексу прозорості місцевого бюджету становить 100 балів, що означає що місцевий бюджет задовольняє всім визначеним критеріям відкритості інформації про бюджет, прозорості бюджетних рішень та активності застосування інновативних практик в місцевому бюджетному процесі.

Для інтерпретації результатів складання Індексу прозорості місцевого бюджету використовується чотирьох-ступенева шкала рівня прозорості місцевих бюджетів.

Рівень прозорості місцевого бюджету	Кількість балів за Індексом прозорості місцевого бюджету
Непрозорий місцевий бюджет	0-16 б.
Задовільний рівень прозорості бюджету	17-48 б.
Високий рівень прозорості бюджету	49-70 б.
Інновативний рівень прозорості бюджету	71-100 б.

Непрозорий місцевий бюджет. Виходячи з переліку критеріїв, які використовуються для оцінки прозорості місцевих бюджетів 16 балів місцевий бюджет може набрати лише, якщо оприлюднює рішення про бюджет та зміни до нього, проекти рішень про бюджет та зміни до нього, рішення про затвердження квартальних та річного звіту про виконання бюджету, а також проекти рішень квартальних звітів. Якщо місцевий бюджет набирає менше 16 і менше балів, це означає, що місцева рада навіть не дотримується базових вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» в частині оприлюднення проектів своїх рішень та прийнятих рішень, відповідно такому органу місцевого самоврядування не може бути присвоєно навіть мінімального рівня прозорості.

Задовільний рівень прозорості – означає, що орган місцевого самоврядування виконує всі, або більшість вимог в частині оприлюднення інформації та рішень про бюджет, а також використовує деякі елементи залучення громадян до прийняття бюджетних рішень, або, навіть деякі елементи інновативних практик в бюджетному процесі.

Високий рівень прозорості бюджету – свідчить про те, що орган місцевого самоврядування задовольняє всім або більшості критеріїв відкритості бюджетної інформації та прозорості бюджетних рішень. Такий орган місцевого самоврядування також може використовувати певні інновативні практики в

бюджетному процесі. Показник високого рівня прозорості бюджетного процесу свідчить про те, що орган місцевого самоврядування відповідає всім вимогам чинного законодавства.

Інновативний рівень прозорості бюджету – свідчить про те, що місцевий бюджет випереджає національний рівень інституціоналізації норм прозорості місцевих бюджетів (на рівні закріплення в законодавстві, чи в практиці органів місцевого самоврядування) та активно впроваджує у себе в громаді кращі практики забезпечення прозорості місцевого бюджету, які відповідають визнаним міжнародної спільнотою громадянсько-політичним Правам Людини та закріпленим в Конституції України та базових законах.

1. ІНДЕКС ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

З травня по серпень 2018 року Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети!» здійснювало збір та аналіз стану забезпечення прозорості місцевих бюджетів під час складання проекту бюджету, його розгляду та затвердження рішення про бюджет, а також виконання бюджету на 2018 рік та звітування про виконання бюджету за 2017 рік 50-ти об'єднаних територіальних громад, які є учасниками проекту DOBRE¹.

За результатами оцінювання рівень забезпечення прозорості місцевих бюджетів об'єднаних територіальних, які пройшли оцінювання, знаходиться на початковому рівні і потребує значних зусиль від органів місцевого самоврядування в підвищенні доступності для громадян бюджетної інформації, залученні громадян до прийняття рішень, а також запровадженні в використання інновативних практик забезпечення прозорості місцевого бюджету.

В 37-ми ОТГ² забезпечено задовільний рівень прозорості бюджетів, що відповідає забезпеченню відповідності показникам, виконання яких є чітко регламентованим національним законодавством, серед яких здебільшого є вимоги до оприлюднення документів та рішень, які стосуються бюджету.

Найвищу оцінку серед ОТГ отримано Баштанською громадою, рівень прозорості якої дорівнює 46%. Оцінки інших ОТГ, які відповідають задовільному рівню прозорості, коливаються в межах від 35% до 17%. При цьому оцінки лише п'яти ОТГ є вищими за 30%: Слобожанська – 35%, Заводська – 34%, Шумська – 32%, Маловисківська та Новоолександрівська – 30%.

В 13-ти ОТГ за результатами оцінювання місцеві бюджети визнані непрозорими. Забезпечення органами місцевого самоврядування цих громад прозорості своїх бюджетів коливається в межах від 16% до 2%. Найнижчі оцінки отримали Вербківська (9%), Олександрівська (8%) та Верхнянська (2%) громади.

¹ Апостолівська, Асканія-Нова, Байковецька, Баштанська, Білоберізька, Більшівцівська, Бобринецька, Бузька, Васильківська, Великогаївська, Вербківська, Верхнянська, Вишнівецька, Галицинівська, Гречаноподільська, Гусятинська, Доманівська, Заводська, Зеленодольська, Золотопотіцька, Іванівська, Кам'яномостівська, Кочубеївська, Маловисківська, Матеївецька, Мереф'янська, Микулинецька, Мирівська, Могилівська, Мостівська, Музиківська, Нижньовербізька, Новоолександрівська, Новоукраїнська, Олександрівська, Печеніжинська, Покровська, Прибужанівська, Присиваська, Роганська, Скала-Подільська, Скалатська, Слобожанська, Софіївська, Старобогородчанська, Старосалтівська, Тереховлянська, Царичанська, Чаплинська, Шумська

² Баштанська, Слобожанська, Заводська, Шумська, Маловисківська, Новоолександрівська, Мереф'янська, Іванівська, Бобринецька, Скалатська, Скала-Подільська, Присиваська, Апостолівська, Прибужанівська, Більшівцівська, Могилівська, Тереховлянська, Старосалтівська, Новоукраїнська, Покровська, Зеленодольська, Царичанська, Музиківська, Доманівська, Вишнівецька, Мирівська, Микулинецька, Роганська, Печеніжинська, Нижньовербізька, Золотопотіцька, Старобогородчанська, Байковецька, Кам'яномостівська, Кочубеївська, Асканія-Нова, Великогаївська,

Позиція в рейтингу

0-16
Непрозорий місцевий бюджет

17-48
Задовільний рівень прозорості бюджету

49-71
Високий рівень прозорості бюджету

72-100
Інноваційний рівень прозорості бюджету

Громада

Рівень прозорості місцевого бюджету 	Рівень відкритості бюджетної інформації 	Рівень прозорості бюджетних рішень 	Рівень застосування інноваційних практик 		
1	Баштанська	46%	57,7%	48,0%	23,5%
2	Слобожанська	35%	38,4%	41,3%	22,3%
3	Заводська	34%	39,7%	37,3%	20,0%
4	Шумська	32%	41,7%	40,0%	8,2%
5	Новоолександрівська	30%	47,1%	13,3%	17,6%
5	Маловишківська	30%	45,5%	21,3%	12,9%
6	Мереф'янська	29%	29,9%	37,3%	20,0%
6	Іванівська	29%	31,6%	40,0%	14,1%
7	Бобринецька	27%	38,1%	30,6%	7,0%
7	Скалатська	27%	28,0%	18,7%	31,7%
7	Скала-Подільська	27%	32,7%	29,3%	15,3%
8	Присіваска	26%	39,4%	17,3%	12,9%
8	Апостолівська	26%	47,4%	10,7%	7,0%
9	Прибужанівська	23%	33,5%	24,0%	5,9%
9	Могилівська	23%	26,7%	18,7%	20,0%
9	Більшівська	23%	43,0%	9,3%	4,7%
10	Теребовлянська	22%	25,8%	26,6%	10,6%
11	Старосалтівська	21%	23,4%	26,6%	12,9%
11	Новоукраїнська	21%	30,2%	13,3%	14,1%
11	Покровська	21%	35,2%	16,0%	4,7%
11	Зеленодольська	21%	34,8%	2,7%	16,4%
11	Царичанська	21%	25,8%	13,3%	18,8%
11	Музківська	21%	20,6%	26,6%	14,1%
12	Доманівська	20%	27,5%	21,3%	8,2%
12	Вишнівецька	20%	27,3%	25,3%	4,7%
12	Мирівська	20%	29,4%	5,3%	18,8%
12	Микулинська	20%	18,5%	26,6%	15,3%
12	Роганська	20%	28,3%	24,0%	2,3%
13	Печеніжинська	19%	25,0%	18,7%	11,2%
13	Нижньовербівська	19%	28,1%	10,7%	11,7%
14	Золотопотіцька	18%	21,3%	16,0%	15,3%
14	Старобородчанська	18%	21,3%	21,3%	10,6%
14	Байковецька	18%	29,8%	13,3%	4,7%
14	Кам'яномостівська	18%	27,0%	10,7%	10,6%
14	Кочубайська	18%	14,7%	22,6%	16,4%
15	Великогаївська	17%	21,7%	13,3%	12,9%
15	Асканія-Нова	17%	29,9%	13,3%	1,2%
16	Гречаноподіївська	16%	22,1%	8,0%	12,9%
16	Софіївська	16%	21,3%	10,7%	11,7%
17	Чаплинська	15%	29,1%	8,0%	0,0%
18	Васильківська	14%	22,9%	2,7%	11,7%
18	Матіївецька	14%	25,3%	2,7%	5,9%
19	Гусатинська	13%	22,4%	8,0%	4,7%
19	Бузька	13%	16,7%	18,7%	3,5%
19	Мостівська	13%	9,8%	21,3%	8,2%
20	Білоберізька	11%	9,0%	10,7%	13,0%
21	Галицинівська	10%	19,6%	2,7%	3,5%
22	Вербківська	9%	15,5%	2,7%	5,9%
23	Олександрівська	8%	7,4%	10,7%	5,9%
24	Верхнянська	2%	3,3%	0,0%	2,3%

2. УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

ВІДКРИТІСТЬ БЮДЖЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

При найбільшій чіткості національного законодавства **щодо забезпечення відкритості бюджетної інформації** в об'єднаних територіальних громадах забезпечено здебільшого **задовільний рівень**: оцінки 43-х громад по заданому параметру коливаються в межах від 47% до 17%. Лише в одній громаді – Баштанській, забезпечено високий рівень відкритості бюджетної документації та рішень, а саме 58%. В шести ОТГ є непрозорим навіть оприлюднення бюджетних документів та рішень: Вербківська – 16%, Кочубеївська – 15%, Мостівська – 10%, Білоберізьська – 9%, Олександрівська – 7%, Верхнянська – 3%.

По параметру забезпечення відкритості бюджетної інформації та рішень єдиним показником, за яким найбільш поширеним є досягнення максимальної оцінки, є програма соціально-економічного розвитку громади, а також стратегія розвитку громади.

В громадах є поширеним часткове недотримання вимог законодавства в частині повноти та своєчасності оприлюднення рішень та проектів рішень місцевої ради про затвердження бюджету на рік, тим паче рішень про внесення змін до бюджету або ж квартального та річного звіту про виконання бюджету.

В цілому, ситуація з прозорістю бюджетної документації та рішень в об'єднаних громадах є вкрай незадовільною і потребує якнайскорішого виправлення. Забезпечення базових вимог до безпечного доступу до бюджетної інформації та рішень є передумовою подальшого продуктивного залучення громадян до бюджетних процесів та рішень, в інакшому випадку неможливо в довгостроковій перспективі очікувати на розвиток та забезпечення подальшої стійкості встановлення партнерських відносин між органами місцевого самоврядування громад та громадянами.

Проблема низького рівня відкритості бюджетної інформації та рішень може бути пояснена відносною неготовністю виконавчих органів об'єднаних територіальних громад до відповідальності, пов'язаної з новими функціями або ж браком ресурсів (час, людський капітал, знання) для належного виконання вимог щодо оприлюднення рішень та іншої бюджетної документації. Окрім того, робота з доступністю бюджетної інформації та рішень об'єднаних територіальних громад в період оцінювання не спостерігалась серед пріоритетних напрямків активності чисельних зацікавлених сторін, які здійснюють допомогу в розбудові спроможності об'єднаних територіальних громад.

ПРОЗОРИСТІ ПРІЙНЯТТЯ БЮДЖЕТНИХ РІШЕНЬ

Високий **рівень прозорості прийняття бюджетних рішень** зафіксовано лише в Баштанській ОТГ. Задовільний рівень прозорості прийняття рішень, в межах від

47% до 17%, продемонстрували 24 громади³, в інших 25-ти громадах⁴ бюджетні рішення визнані непрозорими. Зазначені результати свідчать про те, що в об'єднаних громадах здійснення консультацій та залучення громадян до активної участі в бюджетному процесі здійснюються лише у край поодиноких випадках.

Такі результати, з одного боку, є очікуваними при низькому рівні забезпечення громадами базового доступу до бюджетної інформації. Здійснення консультацій та активна участь громадян в бюджетних процесах потребують значно більших зусиль та відданості ідеї партнерських відносин між органом місцевого самоврядування та громадянами, ніж оприлюднення документів.

Проте, в окремих громадах рівень прозорості бюджетних рішень є вищим за рівень забезпечення відкритості бюджетної інформації та рішень. Так, в Іванівській громаді при рівні відкритості бюджетної інформації в 32% рівень прозорості бюджетних рішень становить 30%, в Кочубеївській громаді при рівні відкритості бюджетної інформації в 15% рівень прозорості бюджетних рішень становить 23%, в Мереф'янській громаді 30% становить відкритість інформації, а прозорість рішень – 37%, в Микулинецькій – 18% до 27%, в Мостівській – 10% до 21%, в Музиківській – 20% до 27%, в Слобожанській – 38% до 41%, в Старосалтівській – 23% до 27%, в Теробовлянській – 26% до 27%.

Зазначена тенденція може бути першим свідченням ефективності впливу чисельних активностей стейкхолдерів, які спрямовані на розвиток громад в зазначеному напрямку. Проте, при перших позитивних результатах в довгостроковій перспективі здійснення консультацій та залучення громадськості до активної участі повинно спиратись на забезпечення доступу громадян до бюджетної інформації, оскільки непоінформована участь громадян не може забезпечити стійких результатів.

ІННОВАТИВНІ ПРАКТИКИ ПРОЗОРІСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Найвищий показник використання інновативних практик забезпечення прозорості місцевого бюджету в 33% продемонстровано Скалатською ОТГ. Ще в 10 громадах рівень використання інновативних практик перебуває в межах від 25% до 17%: Баштанська, Слобожанська, Заводська, Мереф'янська, Могилівська, Мирівська, Царичанська, Новоолександрівська, Зеленодольська, Кочубеївська. В інших громадах використовуються лише вкрай поодинокі інновативні практики. А в 3-х громадах: Асканія-Нова, Бузька та Чаплинська, рівень використання інновативних практик відповідає нульовому рівню.

³ Слобожанська, Шумська, Іванівська, Заводська, Мереф'янська, Бобринецька, Скала-Подільська, Теробовлянська, Старосалтівська, Музиківська, Микулинецька, Вишнівецька, Прибужанівська, Роганська, Кочубеївська, Маловисківська, Доманівська, Старобогородчанська, Мостівська, Скалатська, Могилівська, Печеніжинська, Бузька, Присиваська.

⁴ Покровська, Золотопотіцька, Новоолександрівська, Новоукраїнська, Царичанська, Байковецька, Асканія-Нова, Великогаївська, Апостолівська, Нижньовербізька, Кам'яномостівська, Софіївська, Білоберізька, Олександрівська, Більшівцівська, Гречанопадівська, Чаплинська, Гусятинська, Мирівська, Зеленодольська, Васильківська, Матейвецька, Галицинівська, Вербківська, Верхнянська

Запровадження в використання інновативних практик забезпечення прозорості місцевого бюджету в громадах перебуває на початковому стані, проте, на відміну від забезпечення відкритості бюджетної інформації та прозорості бюджетних рішень не демонструє значних відхилень від загальноукраїнських тенденцій впровадження в використання інновативних практик в обласних центрах та містах обласного значення. В зазначеному напрямку передумови для поточного стану запровадження інновативних практик в об'єднаних громадах є цілком співставними з передумовами запровадження інновативних практик у містах.

3. ТЕНДЕНЦІ В ДОТРИМАННІ ПОКАЗНИКІВ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Охоплення 50-ти об'єднаних територіальних громад з рівномірним географічним розподілом дозволяє визначити, використання яких практик забезпечення прозорості місцевого бюджету ОТГ є найбільш поширеними, та визначити типову модель забезпечення прозорості місцевого бюджету на основі 34 показників прозорості місцевого бюджету, в яких найбільш поширеною оцінкою серед усіх охоплених громад є максимальне значення або близьке до максимального значення:

- Наявна стратегія розвитку громади, проте не завжди оприлюднена на сайті ради;
- Програма соціально-економічного розвитку громади затверджена здебільшого вчасно, оприлюднений документ здебільшого містить більшість додатків, проект рішення, який виноситься на розгляд громади, також оприлюднюється;
- Рішення про затвердження бюджету громади на рік оприлюднено на сайті ради в повному обсязі, проте не завжди вчасно;
- Паспорти бюджетних програм оприлюднені на сайті ради, переважно в повному обсязі (всі бюджетні програми всіх головних розпорядників бюджетних коштів), проте не завжди оприлюднення паспортів бюджетних програм відбувається вчасно.

По інших 30-ти показниках прозорості місцевих бюджетів максимальні або близькі до максимальних значення серед громад є поодинокими або взагалі відсутні.

Відповідно, до показників забезпечення прозорості бюджетів громад, дотримання яких потребує активних зусиль з боку органів місцевого самоврядування, відносяться:

- розробка, затвердження та оприлюднення прогнозу доходів та видатків на плановий та наступні за плановим два бюджетні роки;
- збір пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік;
- залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету на наступний рік;
- консультації щодо проекту рішення про місцеві податки та збори;
- наповнення розділу, присвяченого питанням бюджету, на сайті громади;

- своєчасне та повне оприлюднення проекту рішення про місцевий бюджет на наступний рік;
- оприлюднення бюджетних запитів; відкритий процес обговорення проекту бюджету на засіданні бюджетної комісії;
- здійснення консультацій з громадськістю щодо проекту рішення про бюджет на наступний рік (бюджетні слухання);
- відкритий процес затвердження рішення про місцевий бюджет на наступний рік; розробка та поширення "Бюджету для громадян";
- запровадження в використання інструментів здійснення онлайн-консультацій щодо бюджету та інтерактивних візуалізацій;
- систематичне оприлюднення рішень та проектів рішень щодо зміни до бюджету;
- оприлюднення планів закупівель та змін до них, а також здійснення закупівель через електронні платформи, в тому числі допорогових закупівель;
- оприлюднення титульних списків капітальних видатків;
- забезпечення прозорості та ефективності діяльності комунальних підприємств;
- запровадження бюджету участі;
- оприлюднення даних про капітальні видатки та їх візуалізації;
- затвердження та оприлюднення в повному обсязі та з дотриманням строків квартальних та річного звітів про виконання бюджету;
- оприлюднення звітів про виконання паспортів бюджетних програм та звітів про виконання програм соціально-економічного розвитку;
- організація та проведення публічного звіту про виконання бюджету за рік;
- оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитаному форматі;
- звіти за результатами оцінки ефективності виконання бюджетних програм, а також залучення громадян до оцінки виконання бюджету ("учасницький аудит");
- систематичне здійснення гендерно-орієнтованого бюджетування;
- здійснення внутрішніх аудитів.

4. НАЙКРАЩІ ПРАКТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ СЕРЕД ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Окрім поширених практик забезпечення прозорості місцевих бюджетів серед об'єднаних територіальних громад, окремі органи місцевого самоврядування забезпечили дотримання максимальних показників, або близьких до максимальних, тобто забезпечили дотримання високих вимог відповідності максимальним значенням прозорості бюджету там, де більшість органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад продемонструвала мінімальні або взагалі відсутні зусилля по забезпеченню прозорості місцевого бюджету.

Серед об'єднаних територіальних громад таких показників небагато, проте, вони заслуговують на окрему увагу, оскільки підтверджують спроможність органів місцевого самоврядування ОТГ дотримуватись високих стандартів забезпечення прозорості місцевих бюджетів.

- **Програма соціально-економічного розвитку**

Максимальне значення по показнику продемонструвала одна громада: Новоолександрівська. Програма соціально-економічного розвитку громади на 2018 р. була затверджена рішенням ради до 25-го грудня року, що передуює плановому, оприлюднена на сайті місцевої ради в повному обсязі, включаючи всі додатки.

- **Оприлюднення паспортів бюджетних програм**

Максимальне значення по показнику продемонстрували шість громад: Апостолівська, Більшівціцька, Васильківська, Нижньовербізька, Новоолександрівська, а також Слобожанська громади. На офіційних сайтах громад оприлюднені вчасно були оприлюднені паспорти бюджетних програм на 2018 р. всіх головних розпорядників бюджетних коштів.

- **Доброчесність використання системи публічних закупівель Prozorro**

Максимальне значення по показнику продемонстрували чотири громади: Байковецька, Баштанська, Вишнівецька та Музиківська. В зазначених ОТГ здійснюються допорогові закупівлі через систему публічних закупівель Prozorro, здійснення допорогових закупівель унормоване в громада за допомогою відповідних Положень. Окрім того, конкурентність публічних закупівель, які здійснюються через Prozorro в зазначених громадах становить більше 50 %.

- **Звіти про виконання паспортів бюджетних програм**

Максимальне значення по показнику продемонстрували дві громади: Васильківська та Маловисківська. На сайтах громад оприлюднені звіти про виконання паспортів бюджетних програм за попередній рік (2017 р.) по всім бюджетним програмам, а також вчасно.

- **Звіт про виконання ПСЕР**

Максимальне значення по показнику продемонструвала одна громада: Маловисківська. На сайті громади оприлюднено звіт про виконання ПСЕР за попередній рік (2017 р.), звіт було оприлюднено вчасно, а також в повному обсязі.

- **Публічний звіт про виконання бюджету за рік**

Максимальне значення по показнику продемонстрували п'ять громад: Бузька, Микулинецька, Скала-Подільська, Скалатська, а також Шумська. В громадах

відбулись публічні звіти, на яких було представлено результати виконання бюджету за попередній рік (2017 р.): під час окремого заходу, який було відкрито для всіх потенційно зацікавлених громадян, час та місце проведення заходу було заздалегідь анонсовано, як мінімум, на офіційному сайті ради. Публічне представлення звіту про виконання бюджету за рік відбулось в 2018 році, але не пізніше 20-го березня.

- **Внутрішній аудит**

За зазначеним показником жодна з об'єднаних територіальних громад за результатами оцінювання не продемонструвала максимального значення, проте одна громада продемонстрували часткову відповідність максимально можливого значенню. Музиківська ОТГ в 2018 році за власною ініціативою здійснювала внутрішній незалежний аудит.

УЗАГАЛЬНЕНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Для органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад, які пройшли оцінювання, першочерговими вбачаються заходи з забезпечення базових вимог до відкритості інформації та прозорості прийняття рішень. Зокрема, серед найбільш поширених рекомендацій для об'єднаних територіальних громад наступні:

- **Першочергові заходи з налаштування процесів забезпечення систематичного оприлюднення та оперативного оновлення всієї бюджетної інформації та рішень**, які знаходяться в розпорядженні органів місцевого самоврядування громад. Зокрема, в громадах варто звернути увагу на необхідність розробки та затвердження до проекту рішення про бюджет прогнозу доходів та видатків на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди; необхідність своєчасного оприлюднення проекту рішення про затвердження бюджету громади разом зі всіма додатками, а також пояснювальною запискою до нього згідно зі ст. 76 Бюджетного кодексу України, проектів рішень про внесення змін до бюджету зі всіма додатками та дотриманням строків та, відповідно, затверджених змін до бюджету, а також з дотриманням аналогічних вимог проектів рішень та рішень квартального та річного звітів про виконання бюджету разом зі звітами про виконання паспортів бюджетних програм.
- **Створення на головних сторінках веб-сайтів громад розділів, присвячених бюджету**, та наповнення таких розділів інформацією, документами та рішеннями, які стосуються бюджету.
- **Забезпечення прозорості прийняття рішень щодо бюджету** в частині запровадження в практику своєчасного анонсування засідань постійних комісій, а також пленарних засідань сесій, на яких розглядаються питання, що стосуються затвердження рішень про бюджет, внесення змін до бюджету, затвердження квартального та річного звітів; оприлюднення протоколів засідань постійних комісій та пленарних засідань сесій, а також оприлюднення аудіо-, відеозаписів засідань постійних комісій та пленарних засідань або стенограм.
- **Залучення громадян до бюджетного процесу через використання бюджету участі** 1) з обов'язковим забезпеченням відкритості інформації про процедури, на основі яких відбувається залучення громадян (оприлюднення положення/програми, в рамках яких реалізується бюджет участі), 2) оприлюдненням складу конкурсної комісії, яка відповідає за допуск проектів до участі в голосуванні, а також оприлюдненням протоколів засідань такого органу, 3) оприлюдненням звітів про результати реалізації бюджету участі попереднього року та 4) забезпеченням можливості для громадян здійснювати участь в процесі як традиційним (очним) способом без необхідності проходження електронної ідентифікації, так і з використанням онлайн-технологій, через платформи реалізації бюджету участі.

Окрім того, актуальними для органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад залишаються рекомендації для, які надаються й органам місцевого самоврядування українських міст.

Загальні рекомендації щодо оприлюднення рішень та документації.

- В частині оприлюднення рішень та документації, які стосуються бюджету, виконавчим органам місцевих рад рекомендовано уніфікувати підхід до їх оприлюднення, виходячи з принципу оприлюднення всієї документації, яка не відноситься до інформації з обмеженим доступом, використовуючи для цього спеціальні підрозділи на офіційних сайтах, які присвячені питанням бюджету. В таких підрозділах бажано уніфікувати оприлюднення та систематичне оновлення всієї бюджетної документації та рішень, розміщуючи такі з огляду на потребу громадськості мати можливість отримувати безперешкодний та безпечний доступ до неї в максимально зручний та швидкий спосіб. Відповідно, першочергово у таких розділах на офіційних веб-сайтах рекомендується розміщувати всі проекти рішень міської ради щодо затвердження бюджету, внесення змін до нього, а також розгляду та затвердження змін до бюджету, з дотриманням строків, встановлених Законом України «Про доступ до публічної інформації», а також з актуалізацією додатків до рішення про бюджет, в яке були внесені зміни. В таких розділах також логічним вбачається розміщення бюджетних запитів та паспортів бюджетних програм, а також внесених змін до паспортів бюджетних програм та відповідних звітів, включаючи звіти з оцінки ефективності бюджетних програм, впорядковані за головними розпорядниками бюджетних коштів, оприлюднення переліку головних розпорядників бюджетних коштів разом з кодами ЄДРПОУ, а також титульних переліків капітальних видатків, які розкривають інформацію про плани міських рад щодо фінансування капітальних видатків в розрізі конкретних об'єктів. Оскільки бюджетне планування очікувано повинне відповідати планам розвитку міст, для більшої усвідомленості з боку громадян комплексності процесу, гіперпосилання на розміщені в інших розділах веб-сайтів міст стратегії розвитку міст, а також короткострокові програми соціально-економічного розвитку міст будуть вагомим доповненням до прогнозів доходів та видатків на найближчі три роки, які також очікувано потребують розміщення в таких розділах.
- Оскільки бюджети участі також є складовими бюджету міста, варто додавати до таких розділів посилання на електронні платформи, відведені для їх реалізації.
- Розміщення інтерактивних візуалізацій бюджету, бюджетних симуляторів, а також візуалізацій капітальних видатків, прив'язаних до об'єктів на мапах, також є тією інформацією, яка для легкості навігації користувачів по веб-сайтам органів місцевого самоврядування в пошуках бюджетної інформації потребує бути розміщеною в розділах веб-сайтів, присвячених питанням бюджету.

Загальні рекомендації щодо залучення громадян до бюджетного процесу

- **Залучення громадян до бюджетного процесу** є невід’ємною складовою покращення якості прийняття бюджетних рішень, їх виваженості, консолідованості, а також їх більшої відповідності потребам громадян. Сучасні практики консультацій та залучення громадян, які можуть бути використані в бюджетному процесі, не потребують додаткового законодавчого врегулювання. Для їх запровадження та використання здебільшого потрібна відданість сервісному підходу з боку лідерів органів місцевого самоврядування. Враховуючи достатньо низький поточний рівень використання консультативних практик та практик залучення громадян з боку органів місцевого самоврядування до бюджетного процесу, останнім варто звернути увагу на переваги збільшення довіри населення до рішень, які приймаються в разі, якщо громадянам надаються можливості для участі в прийнятті рішень, а сама участь сприймається органами місцевого самоврядування як джерело корисної інформації, а громадяни, в свою чергу, отримують підтвердження зацікавленості з боку органів місцевого самоврядування в налаштуванні партнерських відносин. Серед форм консультування та участі, які підвищують прозорість бюджетного процесу та які наразі неактивно або взагалі не використовуються органами місцевого самоврядування, вартують уваги збір пропозицій від громадян на етапі складання проектів бюджету, які можуть здійснюватися як очно, так і в онлайн-режимі та бути для фінансових органів джерелом інформації для ідентифікації першочергових потреб громади ще під час складання бюджетних запитів головними розпорядниками бюджетних коштів.
- До складу робочих груп для складання проектів бюджету, які існують в багатьох міських радах, варто залучати також представників профільних громадських організацій експертної спрямованості в питаннях місцевого бюджету, а також представників бізнес-середовища.
- Пропозиції нових ставок місцевих податків та зборів також потребують обговорення з громадськістю, які виходять за рамки звичного оприлюднення оголошення про прийняття пропозицій від громадян на адреси електронної пошти через офіційні сайти або газети, наприклад, із застосуванням механізмів публічних консультацій.
- Після завершення підготовки проекту бюджету варто також обговорювати вже готовий проект до обговорення профільними комісіями міських рад, виносити на розгляд Бюджетних слухань для отримання зворотного зв’язку та імплементації доцільних зауважень громадян до проекту рішення. Для забезпечення можливості опрацювання пропозицій громадян повинні відводитись реалістичні часові рамки, які відводяться для проведення таких слухань, а також опрацювання їх результатів.
- Насамкінець, публічне звітування, вимоги до якого є більш ніж конкретизованими бюджетним законодавством, не може бути таким елементом, виконання якого є опційним. Практика представлення звіту про виконання бюджету за рік для депутатів міської ради під час сесії є позитивною, проте не може бути прирівняною до звітування перед

громадськістю міста, яка в такий процес не включена, за тим виключенням, якщо до участі в таких пленарних засіданнях додатково запрошується громадськість. Також беззаперечно важлива практика звітування міських голів за результатами своєї діяльності за рік в разі здійснення таких заходів до завершення виконання бюджету року (31 грудня), а також до підготовки звіту про виконання бюджету за рік, також не є публічним представленням звіту про виконання бюджету. Належне публічне звітування про виконання бюджету потребує додаткових зусиль від органів місцевого самоврядування для широкого анонсування, а також запрошення на такі події представників всіх зацікавлених сторін та забезпечення можливості участі в них всіх, хто виявляє в цьому зацікавленість.

- Для забезпечення стійкості консультативних заходів та активного залучення громадян до прийняття рішень, які будуть допомагати вибудовувати партнерські відносини між органами місцевого самоврядування та громадськістю міст, варто також взяти до уваги, що використання будь-яких з перелічених механізмів потребує обов'язкового забезпечення зворотного зв'язку за результатами здійсненої взаємодії з громадськістю, що буде передбачати надання змістовних звітів з інформацією про враховані та невраховані пропозиції громадськості з обґрунтуванням підстав для таких рішень.

Загальні рекомендації щодо запровадження в використання інновативних практик забезпечення прозорості місцевих бюджетів.

Попри вагомій зусилля організацій громадянського суспільства, а також проектів міжнародної технічної допомоги в спрямуванні органів місцевого самоврядування до **запровадження в активне використання інновативних практик забезпечення прозорості місцевих бюджетів**, деякі поширені або такі, що активно набувають популярності в світі, практики, залишаються поки що без уваги місцевих рад. Відповідно, серед механізмів, які рекомендуються до запровадження, наступні:

- Запровадження практики складання та поширення Бюджетів для громадян (Citizens Budget), які є спрощеними, проте комплексними представленнями бюджетів на рік, з графічним супроводом, поясненням бюджетної термінології, бюджетного процесу на місцевому рівні, перекладеними на доступну для пересічного громадянина нетехнічну мову і забезпечені візуальним графічним супроводом для спрощення сприйняття складної інформації. Забезпечення стійкого використання такої практики в комплексі з консультативним процесом розробки таких документів кожного року допоможуть підвищити розуміння складного бюджетного процесу з боку громадян і значно підвищить якість подальшої більш активної участі громадськості. Заплановане розширення використання державного веб-порталу Бюджету для громадян⁵ на місцеві бюджети стане вагомим мотивуючим сигналом для органів місцевого самоврядування в

⁵ <https://openbudget.gov.ua/>

цьому процесі. Проте якісне використання механізму Бюджету для громадян потребуватиме від органів місцевого самоврядування додаткових зусиль в розширенні аудиторії отримувачів такої інформації за межі інтернет-користувачів, в таргетуванні змісту для потреб власних громад: відображення унікальної для кожної громади інформації щодо конкретних видатків бюджетів розвитку, місцевих інфраструктурних проектів та ін., а також консультування зі своїми громадами щодо потреб в отриманні спеціалізованої бюджетної інформації (наприклад, видатки з місцевого бюджету на харчування з розрахунку на одну школу, або ж витрати з місцевого бюджету з розрахунку на одного школяра тощо).

- Запровадження онлайн-консультацій щодо бюджету задля підвищення залучення громадян до бюджетних процесів міста через використання інструментів інформаційно-комунікаційних технологій. Онлайн-консультації щодо бюджету очікувано можуть відбуватись в двох форматах. Спеціалізоване подання пропозицій або очікувань щодо бюджету через електронні платформи Бюджетних симуляторів (Budget Simulator) в разі, якщо такі платформи передбачають можливість ідентифікації користувача, а також отримання зворотного зв'язку від користувача. За допомогою використання такого інструментарію громадянин має можливість запропонувати своє бачення розподілу видатків бюджету в цілому або лише щодо визначеною частини бюджету, в залежності від функціоналу платформи. Іншим варіантом здійснення онлайн-консультацій щодо бюджету є використання платформ для здійснення публічних онлайн консультацій, які передбачають винесення на розгляд громадян цілих проектів рішень або окремих питань, а громадяни, в свою чергу, мають можливість надати свої коментарі та/або виразити підтримку чи незгоду з запропонованим рішенням.
- Запровадити оприлюднення бюджетних даних в машиночитаних форматах. Оприлюднення бюджетних даних в машиночитаних форматах створює сприятливе середовище для розвитку додаткових сервісів просвітницького та консультативного характеру, що є передумовою для продуктивної активної участі в бюджетному процесі. Наприклад, систематичне оприлюднення таких даних може надати поштовх для швидшого запровадження в використання інтерактивних мап з пооб'єктними візуалізаціями капітальних видатків з міських бюджетів. Із зазначеною метою доцільним передбачається оприлюднення та систематичне оновлення наборів даних щодо надходжень до бюджету, розподілу видатків, звітів про використання бюджетних коштів, оприлюднення титульних переліків капітальних видатків з міських бюджетів, планів закупівель. Особливу увагу варто звернути на вже наявні технічні можливості для систематичного автоматичного вивантаження всіх зазначених наборів даних в машиночитаних форматах. Окрім того, використання описаної інновативної практики прямо передбачене чинним законодавством, виконання приписів якого наразі є на вкрай низькому рівні.

- Також чітко передбаченою та достатньо деталізованою поточною нормативно-правовою базою є необхідність здійснення публічних звітів про виконання бюджетів за рік. Органам місцевого самоврядування рекомендується звернути увагу на необхідність здійснення публічних звітів про виконання бюджетів за рік перед громадянами, організовуючи для цього спеціальні відкриті та широко анонсовані заходи у форматі або ж прес-конференцій, круглих столів, або ж окремих публічних зібрань. Також органам місцевого самоврядування варто звернути увагу на те, що публічним звітом про виконання бюджету за рік не може вважатись звіт міського голови, проведений до завершення бюджетного року, а також до підготовки фінансовим органом міської ради звіту про виконання бюджету. В той самий час, звіт міського голови, за умови здійснення такого після завершення підготовки фінансовим органом звіту про виконання бюджету за рік, може стати саме тим заходом, який здатен охопити найбільш широку аудиторію, а також ефективно донести інформацію про результати виконання бюджету протягом звітного року.

МЕТОДОЛОГІЯ ВИМІРЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Оцінювання прозорості місцевого бюджету відбувається на основі заповнення опитувальника – переліку закритих запитань, які дозволяють визначити відповідність критеріям прозорості місцевого бюджету.

Перелік запитань, представлених в опитувальнику, не ставить на меті оцінювання якості управління публічними фінансами на місцевому рівні, проте спрямовано на оцінювання максимальної відкритості бюджетного процесу та бюджетної інформації для широких верств населення, а також зусилля органів місцевого самоврядування по спрощенню шляхів доступу громадян до бюджетної інформації, участі в бюджетному процесі, а також забезпеченню зрозумілості таких процесів.

Опитувальник структуровано за **етапами бюджетного процесу**, а також за **параметрами прозорості бюджетного процесу** на місцевому рівні.

Для складання переліку критеріїв оцінювання обрано **34 показники забезпечення прозорості місцевих бюджетів. Набір показників прозорості відповідає параметрам відкритості інформації, забезпечення прозорості рішень, а також використання інновативних практик** (кращих практик забезпечення прозорості бюджетів, включаючи використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій для забезпечення як прозорості інформації, так і участі громадян в бюджетному процесі).

Критерії для оцінювання представляють собою перелік питань, сформульованих виходячи з чинного українського законодавства, а також відомих добрих практик забезпечення прозорості бюджетного процесу, які відповідають 34 показникам забезпечення прозорості місцевих бюджетів.

Під відкритістю інформації в опитувальнику розуміється проактивне забезпечення органом місцевого самоврядування доступності всієї інформації про місцевий бюджет, доступу до бюджетних документів та рішень щодо бюджету. Джерелом для забезпечення перманентного доступу до бюджетної інформації визнаються веб-сайти органів місцевого самоврядування та додаткові платформи до них.

Під прозорістю рішень розуміється забезпечення максимально відкритого процесу прийняття всіх рішень, а також обговорень які їм передують, в тому числі, з максимально широким забезпеченням як можливостей для участі громадськості в бюджетному процесі, так і реальних практик залучення громадян. Практики залучення громадян розглядаються в широкому контексті, де можлива участь як експертних груп, які не є суб'єктами прийняття бюджетних рішень, так і участь пересічних громадян, які не мають спеціалізованих та технічних знань щодо бюджетного процесу. Форми залучення громадян розглядаються в аспекти «глибини залучення»: інформування – як форма пасивної односторонньої

комунікації органу місцевого самоврядування з громадянами без отримання зворотнього зв'язку щодо предмету комунікації (наприклад, практики інформування про обговорення проекту бюджету на засіданні спеціалізованої постійної депутатської комісії); практики консультування – які передбачають двосторонню комунікації органу місцевого самоврядування з отриманням зворотнього зв'язку щодо предмету комунікації з громадянами, а також реалізація активних форм громадської участі, що передбачає делегування частини повноважень органу місцевого самоврядування громадянам (напр. «бюджети участі»).

Опитувальник для оцінки прозорості місцевих бюджетів сконструйований за принципом відповідності критеріїв оцінювання етапам бюджетного процесу.

В рамках кожного етапу бюджетного процесу оцінюється відкритість інформації, прозорість прийняття рішень та застосування інновативних практик для забезпечення прозорості бюджету.

Показники відкритості інформації охоплюють наявність певного документу, його оприлюднення на офіційному веб-сайті органу місцевого самоврядування, своєчасність оприлюднення відповідного документу, рішення або повідомлення та повнота оприлюдненого документу (забезпечення доступності всієї інформації, яка є в розпорядженні органу місцевого самоврядування що конкретного документу або рішення).

Показники прозорості рішень охоплюють наявність нормативно-правових актів, які передбачають чіткі процедури порядку залучення громадян до визначених елементів бюджетного процесу, практичне застосування таких практик, вчасне практичне застосування (що передбачає реалізацію залучення громадян саме в той час, коли результати такого залучення мають сенс, а зворотній зв'язок може бути якісно опрацьований), та, на сам кінець, забезпечення підзвітності процесу (оприлюднення документів чи інформації, які підтверджують практичну реалізацію, опрацювання результатів залучення громадськості, спосіб, в який будуть використані результати залучення громадськості).

Показники використання інновативних практик в бюджетному процесі охоплюють як забезпечення відкритості бюджетних документів та рішень, так і забезпечення громадської участі в бюджетному процесі. Це критерії – які демонструють високий рівень відданості ідеї прозорості бюджету, використання ІКТ та збільшення доступності та зрозумілості бюджетного процесу для широких верств населення. В переважній більшості інновативні практики не закріплені спеціалізованим законодавством України, хоча й не суперечать правам громадян, передбаченим Конституцією, Законами «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», Бюджетному Кодексу та іншим законам та підзаконним актам, які регулюють бюджетний процес та діяльність органів місцевого самоврядування. В той самий час, інновативні практики впливають з міжнародних угод, рекомендацій та відомих кращих практик забезпечення прозорості бюджетного процесу

РОЗРАХУНОК ОЦІНКИ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ІНДЕКСУ ПРОЗОРОСТІ

1. Кожен з показників прозорості передбачає як мінімум одне закрите запитання, переважна більшість яких передбачає дві можливі відповіді: «Так» або «Ні». Відповідно, при відповіді «Так» за критерій присвоюється 1 бал, а при відповіді «Ні» - 0 балів.

В певних випадках, коли на запитання, окрім відповідей «Так» або «Ні», можлива ще відповідь «Частково» - оцінка є десятковим представленням долі повної відповідності критерію, представленому в запитанні (наприклад, якщо з 10 передбачених законодавством додатків до бюджетного документу оприлюднено лише 8, що є 8/10-ми від повної відповідності, або 0,8 бала).

Загалом, опитування складається зі 139 запитань до критеріїв прозорості, відповідно сума позитивних відповідей на запитання і представляє собою суму балів: за показниками прозорості; параметрами прозорості та етапами бюджетного процесу.

Загальна структура оцінки прозорості місцевих бюджетів

№	Етап бюджетного процесу	Показник прозорості місцевого бюджету	Параметр прозорості місцевого бюджету	Сума максимальних балів за показником
1	Складання проектів бюджету	прогноз доходів та видатків на плановий та наступні за плановим два бюджетні роки	Відкритість інформації	3
2		стратегія розвитку громади		2
3		програма соціально-економічного розвитку		4
4		збір пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік	Прозорість рішень	4
5		Залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету на наступний рік		5
6		консультації щодо проекту рішення про місцеві податки та збори		4
7		розділ бюджет на сайті		Інновативні практики
8	Розгляд проекту бюджету та	проект рішення про місцевий бюджет	Відкритість інформації	4
9		бюджетні запити		4
10		рішення про бюджет		3
11		паспорти бюджетних програм		3

12		обговорення проекту бюджету на засіданні бюджетної комісії	Прозорість рішень	5
13		консультації з громадськістю щодо проекту рішення про бюджет на наступний рік (бюджетні слухання)		4
14		прийняття рішення про місцевий бюджет на наступний рік		5
15		"Бюджет для громадян"	Інновативні практики	5
16		онлайн-інструменти консультування та візуалізації		2
17		Виконання бюджету, включаючи внесення змін до рішення про місцевий бюджет	Зміни до бюджету	Відкритість інформації
18	Єдиний веб-портал використання публічних коштів (E-Data)		2	
19	Закупівлі		3	
20	Титульні списки капітальних видатків		2	
21	Діяльність комунальних підприємств		9	
22	Бюджет участі		Прозорість рішень	7
23	Ефективність комунальних підприємств		Інновативні практики	3
24	Доброчесність використання системи закупівель Prozorro			2
25	Онлайн-інструменти в реалізації бюджету участі			2
26	Відкриті дані про капітальні видатки та їх візуалізації			2
27	Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього	Квартальні звіти про виконання бюджету	Відкритість інформації	5
28		Річний звіт про виконання бюджету		5
29		Звіти про виконання паспортів бюджетних програм		3
30		Звіт про виконання Програми соціально-економічного розвитку		3
31		Публічний звіт голови про виконання бюджету за рік	Прозорість рішень	3
32		Оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі	Інновативні практики	2

33		Звіти за результатами оцінки ефективності виконання бюджетних програм		3
34		Залучення громадян до оцінки виконання бюджету ("учасницький аудит")		3

ІНДЕКС ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

2. **Оцінка прозорості місцевого бюджету** є сумою зважених оцінок по кожному параметру прозорості місцевого бюджету.

Незважена оцінка по кожному параметру прозорості є простою сумою балів, набраних об'єктом оцінювання за кожним з трьох параметрів прозорості в рамках чотирьох етапів бюджетного процесу.

Зважена оцінка за параметром є долею незваженої максимальної суми балів за параметром в загальній сумі незважених балів, помноженою на 100.

Зважена оцінка по параметру прозорості місцевого бюджету = Сума незважених балів за параметр/загальну суму незважених балів по всім параметрам*100

Параметр	Максимальна незважена сума балів за параметром	Максимальна зважена оцінка за параметром
відкритість інформації	62	44
прозорість рішень	37	27
інновативні практики	40	29
Загалом	139	100

Структура оцінювання

1. **Індекс прозорості місцевого бюджету** – це проста сума зважених оцінок, отриманих місцевим бюджетом, який проходить оцінювання, по кожному параметру оцінювання.

Максимальна зважена **оцінка прозорості місцевого бюджету дорівнює 100 балів**, що є сумою максимальних зважених оцінок по всім показникам, без десяткових знаків.

Відповідно, **чим ближча загальна оцінка до максимально можливих 100 балів, тим прозорішим є місцевий бюджет.**

Індекс прозорості місцевого бюджету = Зважена оцінка_{параметр відкритості інформації} + Зважена оцінка_{параметр прозорості рішень} + Зважена оцінка_{параметр інновативних практик}.

З метою порівняння між собою рівня прозорості місцевих бюджетів, всі місцеві бюджети, які проходять оцінювання, складають загальний **Рейтинг прозорості**

місцевих бюджетів, де місцевий бюджет з найнижчим індексом прозорості посідає найнижче, а з найвищим – найвище місце.

Структура оцінювання

2. **Застосування трьох параметрів** оцінювання («відкритість інформації», «прозорість рішень», «інновативні практики») **дозволяє групувати показники міст за окремими параметрами** та порівнювати їх між собою, де за кожним параметром оцінка представляє собою суму всіх зважених оцінок за показниками, які входять до одного з трьох параметрів прозорості.

Наприклад, можна буде з'ясувати, який з місцевих бюджетів є найкращим в забезпеченні запровадження та реалізації «інновативних практик». При цьому в загальному рейтингу прозорості індекс прозорості може бути і не найвищим.

3. Аналогічним чином, проведення оцінювання в рамках **чотирьох етапів бюджетного процесу** дозволяє оцінити прозорість кожного окремого етапу та здійснювати порівняння між місцевими бюджетами, які пройшли оцінювання, за етапами. Максимальна оцінка по кожному етапу бюджетного процесу є сумою зважених оцінок по всім критеріям, яка входять до відповідного етапу.

Зважена оцінка по кожній стадії бюджетного процесу за аналогією з параметрами прозорості представляє собою співвідношення суми незважених балів, отриманих бюджетом, який проходить оцінювання в рамках кожної стадії бюджетного процесу до загальної суми незважених балів помноженою на 100.

Сума зважених оцінок за кожним етапом також дорівнює 100 б.

Зважена оцінка по етапу бюджетного процесу = Сума незважених балів за етап/загальну суму незважених балів по всіх етапам*100

Етапи бюджетного процесу

Етап бюджетного процесу	Максимальна незважена сума балів	Максимальна зважена оцінка
Складання проектів бюджету	38	28
Розгляд проекту бюджету та прийняття рішення про місцевий бюджет	35	25
Виконання бюджету, включаючи внесення змін до рішення про місцевий бюджет	40	28
Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього	27	19
Всього	139	100

ОПИТУВАЛЬНИК ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРІСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Показник 1. Прогноз доходів та видатків на плановий та наступний за плановим два бюджетні роки.

- Чи має міська рада прогноз доходів та видатків на плановий та наступні за плановим два бюджетних роки?
- Чи прогноз оприлюднено на сайті міської ради?
- Чи проект прогнозу оприлюднено за 20 днів до розгляду з метою затвердження?

Показник 2. Стратегія розвитку громади.

- Чи є в громади затверджена радою Стратегія розвитку?
- Чи стратегія розвитку громади оприлюднена на сайті омс?

Показник 3. Програма соціально-економічного розвитку громади.

- Чи ПСЕР затверджена рішенням ради?
- Чи вчасно ПСЕР затверджена (до 25 грудня, року, що передує плановому)?
- Чи ПСЕР оприлюднена на офіційному сайті ОМС?
- Чи ПСЕР оприлюднена в повному обсязі (містить всі додатки)?

Показник 4. Збір пропозицій від громадян під час складання бюджету

- Чи затверджено органом місцевого самоврядування НПА, який передбачає процедури збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік?
- Чи здійснювались заходи по збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік в поточному році, що оцінюється?
- Чи заходи по збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік проведено в період з 15 липня по 15 жовтня року, який передує року, на який планується бюджет?
- Чи оприлюднено звіт про отримані пропозиції від громадськості під час складання бюджету на наступний рік, а також про враховані та не враховані пропозиції та обґрунтування таких рішень?

Показник 5. Залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету на наступний рік.

- Чи в омс є багатостороння робоча група, до якої входять представники різних зацікавлених сторін (представники виконавчих органів омс, депутати, представники ОГС, науковці, бізнес)?
- Чи є документ, який передбачає процедури роботи такого дорадчого органу?
- Чи робоча група була залучена до процесу планування бюджету на наступний рік?
- Чи робоча група була залучена до процесу планування бюджету в період з 15 липня до моменту подання проекту бюджету на розгляд депутатських комісій?
- Чи оприлюднено звіт про враховані та невраховані пропозиції з обґрунтуванням підстав для неврахування пропозицій, отриманих від робочої групи, до складу якої входять представники різних зацікавлених сторін?

Показник 6. Консультації щодо проекту рішення про місцеві податки та збори.

- Чи є документ, який передбачає процедури та порядок проведення консультацій з громадськістю з цього питання, або загальний документ щодо місцевих податків та зборів з компонентом громадських консультацій?
- Чи проводились консультації з громадськістю щодо проекту рішення про місцеві податки та збори на наступний рік?
- Чи проведено консультації з громадськістю про місцеві податки та збори в період з 1 січня до 1 липня року, який передує тому, на який відбувається планування?
- Чи оприлюднено звіт про враховані та невраховані пропозиції з обґрунтуванням підстав для неврахування отриманих пропозицій щодо проекту рішення про місцеві податки та збори на наступний рік?

Показник 7. Розділ «Про бюджет» на сайті місцевої ради.

- Чи є на офіційному сайті омс окремих розділ, присвячений питанням місцевого бюджету?
- Чи розділ містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів з кодами ЄДРПОУ?
- Чи розділ містить посилання на розпорядників бюджетних коштів на порталі E-Data?
- Чи в розділі оприлюднено рішення ради (військово-цивільної адміністрації) про затвердження бюджету з усіма додатками?
- Чи в розділі оприлюднено рішення про внесення змін до бюджету?
- Чи в розділі оприлюднено Програму соціально-економічного розвитку громади?
- Чи в розділі оприлюднено актуальний бюджет з урахуванням усіх змін, що були внесені в нього протягом року?
- Чи в розділі оприлюднено кошторис на утримання органу місцевого самоврядування?
- Чи в розділі оприлюднено паспорти бюджетних програм разом з наказом або розпорядженням про їх затвердження?
- Чи в розділі оприлюднено звіти про виконання паспортів бюджетних програм?
- Чи в розділі оприлюднено титульний перелік капітальних видатків?
- Чи в розділі є посилання на інтерактивну онлайн платформу пооб'єктної візуалізації капітальних видатків?
- Чи в розділі оприлюднено "бюджет для громадян"?
- Чи в розділі оприлюднено актуалізовані паспорти бюджетних програм разом з наказом або розпорядженням про їх затвердження?
- Чи в розділі оприлюднено посилання на портал відкритих даних (свій або державний), де бюджетні дані оприлюднені у машиночитних форматах?
- Чи в розділі є посилання на всю інформацію щодо бюджету участі, в разі, якщо такий реалізується в громадах?

Показник 8. Проект рішення про місцевий бюджет

- Чи проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік оприлюднено на офіційному сайті?
- Чи проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік містить всі додатки?
- Чи проект рішення про місцевий бюджет оприлюднено за 20 днів до розгляду на сесії міської ради?
- Чи проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік оприлюднено з пояснювальною запискою?

Показник 9. Бюджетні запити

- Чи оприлюднено на сайті бюджетні запити головних розпорядників бюджетних коштів?
- Чи оприлюднено бюджетні запити всіх головних розпорядників бюджетних коштів?
- Чи оприлюднено всі форми бюджетних запитів головних розпорядників бюджетних коштів?

- Чи оприлюднено бюджетні запити не пізніше, ніж за 2 тижні до засідання депутатської комісії (орієнтовно, до 1 вересня року, який передує року, на який складається бюджет)?

Показник 10. Рішення про бюджет

- Чи оприлюднено рішення про затвердження бюджету на наступний рік?
- Чи бюджет на рік оприлюднено в повному обсязі (всі додатки)?
- Чи рішення про затвердження бюджету з всіма додатками оприлюднено вчасно?

Показник 11. Паспорти бюджетних програм

- Чи оприлюднені паспорти бюджетних програм головних розпорядників бюджетних коштів?
- Чи паспорти бюджетних програм всіх головних розпорядників бюджетних коштів оприлюднені?
- Чи паспорти бюджетних програм оприлюднено вчасно?

Показник 12. Обговорення проекту бюджету на засіданні бюджетної комісії

- Чи проект бюджету обговорювався на засіданні бюджетної комісії?
- Чи проведення засідання бюджетної комісії, на якому відбувалось обговорення проекту рішення про бюджет, було анонсовано?
- Чи оприлюднено протокол засідання бюджетної комісії, на якому відбувалось обговорення проекту рішення про бюджет?
- Чи оприлюднено стенограму або аудіо/відеозапис засідання комісії, на якому відбувалось обговорення проекту рішення про бюджет?
- Чи було забезпечено безперешкодний доступ для громадян до засідання бюджетної комісії?

Показник 13. Консультації з громадськістю щодо проекту рішення про бюджет на наступний рік («бюджетні слухання»)

- Чи закріплені відповідним НПА процедури консультацій з громадськістю щодо попереднього проекту рішення про бюджет?
- Чи проводились протягом року, який передує року, на який приймається бюджет, консультації з громадськістю щодо проекту рішень про бюджет?
- Чи "бюджетні слухання" проведено заздалегідь, до оприлюднення остаточного проекту рішення про бюджет на наступний рік, який виноситься на розгляд сесії?
- Чи оприлюднено звіт з інформацією про враховані та невраховані пропозиції громадян до проекту рішення про бюджет, отриманих в рамках «бюджетних слухань» та обґрунтуванням підстав для врахування/неврахування отриманих пропозицій?

Показник 14. Прийняття рішення про місцевий бюджет

- Чи пленарне засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет, була заздалегідь анонсована?
- Чи пленарне засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет, відбулось не пізніше, ніж 25 грудня?
- Чи оприлюднено протокол пленарного засідання сесії, на якій було прийнято рішення про бюджет?
- Чи оприлюднено стенограму (або аудіо/відео-запис) пленарного засідання сесії, на якій було прийнято рішення про бюджет?
- Чи громадянам було забезпечено безперешкодний доступ до пленарного засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет?

Показник 15. «Бюджет для громадян»

- Чи омс розробляє "бюджет для громадян»
- Чи "бюджет для громадян" містить текстове пояснення про головні напрямки бюджетної політики на наступний рік, викладені спрощеною, не технічною мовою?
- Чи "бюджет для громадян" містить графічну частину?
- Чи "бюджет для громадян" містить інформацію для здійснення зворотнього зв'язку (до кого звертатись з додатковими запитаннями, коментарями, тощо)?
- Чи "бюджет для громадян" оприлюднюється своєчасно (не пізніше, ніж кінець року перед тим, на який приймається бюджет)?

Показник 16. Онлайн інструменти консультування та візуалізації.

- Чи омс використовує онлайн-інструменти для отримання коментарів від громадян щодо проекту рішення про бюджет?
- Чи омс використовує інтерактивні онлайн платформи для візуалізації бюджету?

Показник 17. Зміни до рішення про бюджет

- Чи оприлюднено всі проекти рішень про внесення змін до бюджету?
- Чи проекти рішень про зміни до рішення про бюджет оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи проекти рішень про зміни до рішення про бюджет оприлюднено вчасно?
- Чи всі рішення про бюджет оприлюднено в розділі про бюджет (на одній сторінці)?
- Чи всі рішення про внесення змін до бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи всі рішення про внесення змін до бюджету оприлюднено вчасно?
- Чи оприлюднено актуальну версію бюджету з урахуванням всіх внесених змін?

Показник 18. Єдиний веб-портал використання публічних коштів (E-Data)

- Показник реєстрації головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів E-Data
- Показник наповнення кабінетів головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів

Показник 19. Закупівлі

- Чи ОМС оприлюднило річний план закупівель?
- Чи річний план закупівель оприлюднено в машиночитному форматі?
- Чи ОМС оприлюднило зміни до річного плану закупівель?

Показник 20. Титульні списки капітальних видатків

- Чи затверджено титульний список капітальних видатків?
- Чи оприлюднено титульний список капітальних видатків?

Показник 21. Діяльність комунальних підприємств

- Чи на сайті ОМС є окремих підрозділ, відведений для інформування про діяльність КП?
- Чи оприлюднено повний перелік всіх комунальних підприємств?
- Чи оприлюднено повну інформацію про всі КП міста: назва, сфера діяльності, керівник, контактні відомості, ЄДРПОУ?

- Чи оприлюднено фінансові плани всіх КП у вигляді Excel таблиці, або в іншому форматі електронних таблиць?
- Чи оприлюднено звіти про виконання фінансових планів всіх КП?
- Чи оприлюднено реєстр укладених комунальними підприємствами договорів щодо робіт та послуг, профінансованих з коштів місцевого бюджету?
- Чи оприлюднено в машиночитному форматі перелік КП?
- Чи оприлюднено в машиночитному форматі звітність КП?
- Чи оприлюднено в машиночитному форматі реєстр боргових зобов'язань КП?

Показник 22. Бюджет участі

- Чи реалізує ОМС бюджет участі?
- Чи процедури та порядок реалізації бюджету участі закріплені окремим НПА?
- Чи оприлюднено склад ради (або іншого органу), який, згідно затверджених процедур, затверджує рішення про допуск до конкурсу громадських проектів?
- Чи оприлюднено протоколи засідань конкурсної ради (або іншого органу), які затверджують рішення про допуск проектів до конкурсу?
- Чи оприлюднено перелік проектів, які перемогли за результатами голосування громадян?
- Чи в розділі є звіт про реалізацію бюджету участі за результатами попереднього бюджетного року (або передбачене складання та оприлюднення такого звіту, в разі, якщо бюджет участі реалізується вперше)?
- Чи громадяни мають можливість голосувати за громадські проекти очно?

Показник 23. Ефективність комунальних підприємств

- Чи діють при КП наглядові ради?
- Чи мають КП плани розвитку?
- Чи наявні звіти про виконання планів розвитку КП?

Показник 24. Добросовісність використання системи закупівель Prozorro

- Показник допорогових закупівель, які здійснюються через систему Prozorro?
- Показник конкурентності торгів, які розпорядники омс здійснюють через систему Prozorro

Показник 25. Онлайн-інструменти в реалізації бюджету участі

- Чи є окремий розділ на сайті омс, або окремий сайт, присвячений питанням реалізації бюджету участі в громаді?
- Чи громадяни мають можливість голосувати за громадські проекти онлайн?

Показник 26. Відкриті дані про капітальні видатки та їх візуалізації

- Чи титульний список капітальних видатків оприлюднено в машиночитному форматі?
- Чи використовується інтерактивна онлайн платформа пооб'єктного оприлюднення інформації про капітальні видатки?

Показник 26а. Гендерно-орієнтований аналіз місцевих цільових програм

- Чи здійснювався в поточному бюджетному році гендерно-орієнтований аналіз місцевих цільових програм?

Показник 27. Квартальні звіти про виконання бюджету

- Чи оприлюднено всі проекти рішень про затвердження квартального звіту про виконання бюджету?
- Чи проекти рішень про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи проекти рішень про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету оприлюднено вчасно?
- Чи оприлюднені рішення про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету?
- Чи всі рішення про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?

Показник 28. Річний звіт про виконання бюджету

- Чи проект рішення про затвердження річного звіту про виконання бюджету оприлюднено?
- Чи проект рішення про затвердження річного звіту про виконання бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи проект рішення про затвердження річного звіту про виконання бюджету оприлюднено вчасно?
- Чи оприлюднено рішення про затвердження річного звіту про виконання бюджету?
- Чи рішення про затвердження річного звіту оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?

Показник 29. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм

- Чи звіти про виконання паспортів бюджетних програм оприлюднені?
- Чи звіти про виконання паспортів бюджетних програм оприлюднені в повному обсязі (всі бюджетні програми)?
- Чи звіти про виконання паспортів бюджетних програм оприлюднені вчасно (з оприлюдненням річного звіту про виконання бюджету)?

Показник 30. Звіт про виконання Програми соціально-економічного розвитку

- Чи оприлюднено звіт про виконання ПСЕР?
- Чи звіт про виконання ПСЕР оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи звіт про виконання ПСЕР оприлюднено вчасно?

Показник 31. Публічний звіт про виконання бюджету за рік

- Чи відбулось публічне представлення інформації про виконання місцевого бюджету за рік?
- Чи анонс з часом та місцем проведення заходу з публічного представлення звіту про виконання бюджету за рік був оприлюднений заздалегідь на офіційному сайті ради?
- Чи публічне представлення інформації про виконання місцевого бюджету за рік відбулось не пізніше, ніж 20 березня року, наступного за звітним роком?

Показник 32. Оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі

- Чи оприлюднюються квартальні звіти про витрачання коштів місцевих бюджетів в машиночитних форматах
- Чи оприлюднюється річний звіт про витрачання коштів місцевих бюджетів в машиночитному форматі?

Показник 33. Звіти за результатами оцінки ефективності виконання бюджетних програм

- Чи оприлюднено звіти з оцінки ефективності бюджетних програм?
- Чи оприлюднено звіти з оцінки ефективності всіх бюджетних програм?
- Чи оцінку ефективності бюджетних програм оприлюднено не пізніше, ніж через 35 днів після термінів річної звітності?

Показник 34. Залучення громадян до оцінки виконання бюджету («учасницький аудит»)

- Чи практикується залучення громадськості до оцінки виконання бюджету (т.з. учасницький аудит)?
- Чи результати оцінки громадськістю виконання бюджету оприлюднені?
- Чи оприлюднено звіт омс за результатами вивчення результатів оцінки громадськістю виконання бюджету

Показник 34а. Внутрішній аудит

- Чи затверджено в громаді Положення про внутрішній аудит?
- Чи здійснювала громада в поточному році внутрішній незалежний аудит?

the \mathbb{R}^n is a linear space over \mathbb{R} with the usual addition and scalar multiplication. The inner product is defined by

$$\langle x, y \rangle = x_1 y_1 + x_2 y_2 + \dots + x_n y_n \quad (1)$$

where $x = (x_1, x_2, \dots, x_n)$ and $y = (y_1, y_2, \dots, y_n)$ are vectors in \mathbb{R}^n . The norm of a vector x is defined by

$$\|x\| = \sqrt{\langle x, x \rangle} = \sqrt{x_1^2 + x_2^2 + \dots + x_n^2} \quad (2)$$

The distance between two vectors x and y is defined by

$$d(x, y) = \|x - y\| = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_n - y_n)^2} \quad (3)$$

The distance between two points x and y in \mathbb{R}^n is defined by

$$d(x, y) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_n - y_n)^2} \quad (4)$$

The distance between two points x and y in \mathbb{R}^n is defined by

$$d(x, y) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_n - y_n)^2} \quad (5)$$

The distance between two points x and y in \mathbb{R}^n is defined by

$$d(x, y) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_n - y_n)^2} \quad (6)$$

The distance between two points x and y in \mathbb{R}^n is defined by

$$d(x, y) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_n - y_n)^2} \quad (7)$$

The distance between two points x and y in \mathbb{R}^n is defined by

$$d(x, y) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_n - y_n)^2} \quad (8)$$

The distance between two points x and y in \mathbb{R}^n is defined by

$$d(x, y) = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_n - y_n)^2} \quad (9)$$